

REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFTLITERATUUR OP HET GEBIED VAN ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

*Samengesteld door de Stichting voor
Economisch Onderzoek der Universiteit
van Amsterdam, redactie: Mevr. Dra E.
Hijmans en Drs H. J. Kruisinga*

A. ACCOUNTANCY

I. ALGEMEEN

The functions of the Accountant in Large-Scale Industry

Glendinning, R. — De functie van de accountant valt in drieën uiteen. Het verschaffen en op de juiste wijze groeperen van gegevens omtrent de financiële toestand van een bedrijfshuishouding duidt de schrijver aan als „pure accounting”. „Control” omvat het kiezen, groeperen en interpreteren van de gegevens die de leiding van de bedrijfshuishouding behoeft; dit zijn financiële gegevens zowel als cijfers betreffende de kostprijs, en statistieken. Tenslotte brengt de verantwoording van de accountant voor het optreden van zijn ondergeschikten mee, dat hij een leidende en coördinerende functie heeft. Ten aanzien van de verkrijging van financiële gegevens is vooral eenvormigheid nodig; problemen ontstaan o.m. bij samenvoeging van bedrijfshuishoudingen. De vraagstukken t.a.v. „control” spruiten vooral voort uit de geografische en functionele afstanden binnen de bedrijfshuishouding. Bij het grootbedrijf werkt het winstmotief bij de uitvoerders in mindere mate, zodat efficiënte controle met behulp van door de accountant te verstrekken gegevens des te belangrijker wordt. De uitvoerder moet „cost-conscious” worden gemaakt, en dit kan alleen doordat accurate en juist gegroepeerde cijfers snel beschikbaar komen.

Deze standaarden moeten zodanig zijn dat ze afwijkingen van de voorziene gang van zaken direct doen verschijnen in de vorm van geldbedragen.

Het grootbedrijf kan niet langer volstaan met „rule of thumb methods”.

A I

The accountant, 27 Mei 1950

III. LEER VAN DE INRICHTING

Het gebruik van de kwiteringsmachine vanuit juridisch gezichtspunt

Cleveringa, Prof. Mr R. P. — In het artikel van M. C. Wintersteijn (T. Eff. & Doc. December 1949) over „Moderne kwiteringsmethoden” werd er op gewezen, dat invoering van de kwiteringsmachine in ons land eerst zal kunnen plaatsvinden, als vast staat, dat een dergelijke kwitering juridisch gelijk staat met een ondertekening door daartoe bevoegden. Nu wordt door schrijver vastgesteld, dat deze kwijtingswijze niet geheel zonder bewijsrechtelijke bedenkingen is. Een ondertekende kwitantie is nl. een onderhandse akte, en bezit als zodanig volledige bewijskracht, terwijl dit met kwitering per machine alleen het geval is indien partijen zulks overeenkomen. Bij de N.V. zou dit nog wel eens een statutenwijziging nodig kunnen maken, namelijk indien de statuten voor kwitering twee bepaalde handtekeningen eisen. Echter meent schrijver dat de bezwaren die kunnen rijzen, zich in 't algemeen zeer weinig of niet voelbaar zullen maken. Al waagt men het er zonder meer op, dan is de klant niet volstrekt even veilig als thans; maar het grotere bewijsrisico dat hij gaat lopen, zal in werkelijkheid gering blijken.

A III 3

Tijdschrift voor Efficiëntie en Documentatie, nr. 5, Mei 1950

Grundsätzliches über das Lochkartenverfahren

Wulkan, Felix — Het ponskaartensysteem is reeds in 1880 bij de Amerikaanse volkstellingen gebruikt.

Schrijver gaat na, hoe het komt dat het in Zwitserland nog niet zo veel is toegepast. Hij stelt vast, dat de ontwikkeling in de industrie in de richting van een veelvuldiger toepassing gaat, welke ook wordt bevorderd door de verbetering der machines, die de bedieningskosten doet verminderen.

Vooraf de behoefte aan resultatenoverzichten op korte termijn drijft tot toepassing van de ponskaart. Schrijver waarschuwt voor toepassing in gevallen waar dit economisch niet gerechtvaardigd is.

A III 3

Industrielle Organisation, 1950, nr. 4

IV. LEER VAN DE CONTROLE

Public Accountability

Socialisatie van ondernemingen of hele bedrijfstakken schept een nieuw vraagstuk.

Het winstmotief en de concurrentie zijn hier verdwenen; hoe kan zekerheid worden verkregen dat efficiënt wordt gewerkt? Het gevaar is niet denkbeeldig, dat een gedaalde arbeidsproductiviteit in de vorm van hoge prijzen op het publiek wordt afgewenteld. De financiële controle-organen van de staat zijn niet geschikt om de efficiëntie van gesocialiseerde bedrijven te controleren.

Ze staan niet voldoende los van de politiek, hebben geen bedrijfservaring en werken niet snel genoeg en te intermitterend.

Ook de gewone accountant kan dit werk niet zonder meer doen. Een nieuw orgaan moet worden geschapen, waarin ingenieurs, economen en statistici mede een taak hebben.

A IV 1

Accountancy, Maart 1950

III. WAARNEMINGSMIDDELEN

Correlatierekening als hulpmiddel bij bedrijfseconomische analyses

Melverda, H. A. A. de — Dit is het eerste van een serie artikelen, bedoeld om belangstelling voor de correlatierekening te wekken, en de lezer in staat te stellen, deze methode volledig te begrijpen en toe te passen.

Behandeld worden het tekenen van een correlatie-diagram (scatter-diagram) en het vinden van de regressie-lijn daarin, voor het geval van een enkelvoudige lineaire correlatie.

De werkelijkheid is nooit zo eenvoudig als het hier gestelde geval. Zodra er meer dan twee variabelen zijn of het verband niet-lineair is, kan de grafische voorstelling niet meer helpen, en moet dus de rekentechniek van de correlatierekening de oplossing brengen. Opgemerkt wordt verder, dat de splitsing van kosten in vaste en variabele zoals de boekhouding die pleegt te maken, veelal sterk verschilt van de resultaten van de statistische benadering van dit vraagstuk. Echter kan men de statistische analyse alleen toepassen indien een voldoende aantal gegevens ter beschikking staat, en er een voldoende variatie in elke variabele is. Specifieke afwijkingsoorzaken dienen vooraf te worden geëlimineerd.

Tenslotte wordt gewaarschuwd tegen het „als een routine“ toepassen van de correlatierekening, dat gemakkelijk kan leiden tot het vinden van correlaties waaraan geen oorzakelijk of functioneel verband ten grondslag ligt.

B a III-2

Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde, nr 5, Mei 1950

V. LEER VAN DE KOSTPRIJS e.d. PRIJSVORMING

The theory of public finance and the theory of saving

Pen, Dr J. — Er bestaat een belangrijke mate van analogie tussen de theorie der openbare financiën en de spaartheorie van Keynes. Dit wordt duidelijk indien de belastingen beschouwd worden als een geldstroom welke in aftrek komt van het aan consumptiegoederen te besteden bedrag. Teneinde de analogie te laten uitkomen gebruikt schrijver dezelfde redenering voor de relatie belastingenschuld — belastingopbrengst als voor de relatie „propensity to save“ en besparingen. Een oneindig grote reactiesnelheid van het economisch mechanisme aannemende — zoals Keynes doet — komt men tot de conclusie dat de Staatsbegroting altijd in evenwicht is wat ook de grootte van de belastingdruk is (deze stelling is identiek met het $S = I$ theorema). Benadert men nu meer de werkelijkheid door invoering van het element tijd, dan wordt de volgende correcte stelling verkregen: variaties in de belastingenschuld hebben, alreeds door hun invloed op de consumptieve vraag, een neerdrukkende invloed op het nationale inkomen en brengen dus geen proportionele wijzigingen in de belastingopbrengst teweeg. Daardoor is het mogelijk dat Overheidsuitgaven en belastingopbrengst aan elkander aangepast worden zodat de monetaire invloed van de variaties gedeeltelijk gecompenseerd worden. Desondanks blijft een deflationair werkend „belasting-lek“ bestaan, omdat de toegevoegde belastingopbrengst niet volledig de groei van de belastingdruk weerspiegelt.

B a IV 2e

Public Finance No. 1, 1950

Probleme der materialkalkulation in der Schuhindustrie

Kinzelbach, Walter. — Leer is een onregelmatige grondstof, en het maken van schoenen vereist kromlijnige patronen. In dit artikel wordt uiteengezet, hoe men niettegenstaande deze beide tegenwerkende factoren toch kan geraken tot het opstellen van nauwkeurig gecalculerde standaarden voor het materiaalverbruik. Dit is belang-

rijk zowel met het oog op de voorcalculatie als in verband met het toekennen van premies voor grondstofbesparing. De gevolgde methode, zou mogelijkerwijs ook voor andere bedrijfstakken van waarde kunnen zijn.

B a IV 5

Industrielle Organisation, April 1950.

A generalized uncertainty Theory of Profit

Weston, J. Fred. — Schrijver stelt vast, dat het begrip „winst” in velerlei betekenis wordt gebruikt. Gezien de centrale betekenis van het winstbegrip in de economische theorie worden de verschillende opvattingen nogmaals onder de loupe genomen waarbij de door Knight in „Risk, Uncertainty and Profit” geëxposeerde winsttheorie het uitgangspunt vormt.

De bereikte conclusies zijn, o.a.: winst is een niet-functioneel element in de inkomensverdeling; het vormt het verschil tussen ex ante en ex post opbrengsten; het gevolg is dat winst een inkomenscategorie beschrijft die niet door de andere drie (loon, rente, pacht) wordt gedekt.

Schrijver wijst dan op de noodzaak van een duidelijke begripsbepaling gezien de grote verwarring die er over het begrip ondernemingswinst in de praktijk bestaat. Deze verwarring is ook merkbaar in de opvatting dat de winst tot functie heeft de nieuwe investeringen te richten.

Deze opvatting is onjuist als men met de auteur aanneemt dat winst resulteert uit foutieve schattingen (een niet-functionele definitie).

Het constateren der gesignaleerde verwarring moet volgens schrijver een stimulans vormen tot voortschrijdende analyse van de invloed van onzekerheid op het ondernemersgedrag.

B a IV 8

The American Economic Review, March 1950

VI. LEER VAN DE ORGANISATIE

Anwendung der in Serie- und Massenfabrikation gewonnenen Erkenntnisse im elektrischen Grossmaschinenbau

Brunner, Jacob U. — De toepassing van moderne methoden t.a.v. arbeidsvoorbereiding, rationalisatie en „production lines” op een praktijkgeval (de constructie van electro-motoren) wordt behandeld en geïllustreerd.

Hieruit blijkt dat deze methoden ook voor stukproductie waarde hebben.

B a VI 13

Industrielle Organisation, April 1950

Arbeitsstudien in Fertigung, Verwaltung, Konsum

Moede, Walter. — De grondslagen van de arbeidswetenschap en haar normen kunnen niet alleen worden toegepast op de uitvoerende arbeid in de productie, maar ook op de leidende arbeid en op de distributieve handelingen.

Vooraf op de studie van de verkoopsarbeid wordt in dit artikel dieper ingegaan, aan de hand van gegevens uit de praktijk.

Schrijver ziet de „Leistungsspezialist” als een centrale functie in iedere bedrijfshuishouding, klein of groot.

B a VI 13

Industrielle Organisation, April 1950

Die Bedeutung des Flussprinzips in der rationellen Produktion

Schmidt, Eberhard — Uitgangspunt is de kostenverhogende en ook vanuit andere gezichtspunten schadelijke werking van een nodeloos trage „stroom” van midelen door de bedrijfshuishouding.

De gunstige gevolgen van een versnelling van de productiestroom, o.a. voor het productieprogramma, de organisatiestructuur, en de kosten van arbeid en grondstoffen, worden in dit artikel onderzocht.

B a VI 13

Industrielle Organisation, 1950, nr. 4

The Three classic relationships in formal organisation

Urwick, L. — De toenemende specialisatie binnen de bedrijfshuishoudingen maakt scherp denken ten aanzien van de formele organisatie onmisbaar voor een goede gang van zaken. De drie mogelijke verhoudingen: de hiërarchische, de functionele en de „staf”-verhouding dienen scherp te worden onderscheiden wat betreft de aard en omvang van gezag en verantwoordelijkheid. In de moderne bedrijfshuishouding omvat het organisatie-schema alle drie de vormen.

B a VI 13

Industrielle Organisation, April 1950

Notities uit Amerika

Kieft, J. van de — Een voorbeeld van de vaak originele wijze waarop in Amerika de efficiency-gedachte wordt toegepast, is het doen opstellen van de functie — analyse door de betrokken employé zelf. Daarnaast maakt zijn chef er ook een; beide gaan naar de analyst, die ook het werk bestudeert en na vergelijking een definitieve opstelling maakt, waarop de werkclassificatie wordt gebaseerd. Iets dergelijks wordt gedaan met de „performance-rating”. Schrijver geeft ter illustratie de formulieren weer, die worden gebruikt bij de functie-analyse.

Een ander nieuw beginsel dat in Amerika veel wordt toegepast, draagt de naam „multiple management”. Men schakelt lagere beambten in bij het bedrijfsbeheer, door bestuursraden te vormen, die op eigen initiatief onderzoeken doen, adviezen uitbrengen en voorstellen kunnen voorleggen. Schrijver geeft als voorbeeld de structuur van de leiding in een bedrijf dat dit beginsel toepast.

Dit stelsel blijkt voordelen te bieden wat betreft verbetering van de arbeidssfeer zowel als ten aanzien van het eigenlijke beheer van het bedrijf.

B a VI 16

Tijdschrift voor Interne Bedrijfsorganisatie, nr. 6, Juni 1950

Het contact tussen werkgevers en werknemers in een Amerikaans bedrijf

Beschreven wordt een stelsel van halfjaarlijkse bedrijfsrapporten, welke aan de werknemers van een Amerikaans bedrijf worden uitgebracht.

De rapporten worden zeer zorgvuldig voorbereid en zijn bedoeld om de belangstelling van de employés te wekken en hen in te lichten omtrent doelstellingen, methoden en resultaten.

Technische termen worden zoveel mogelijk vermeden. Tevens wordt eens per halfjaar een bijeenkomst van alle employés georganiseerd, welke een uur duurt. Zes sprekers (elk hoofd van een der zes groepen waarin 't bedrijf is verdeeld) geven hier een korte maar zeer zorgvuldig opgestelde uiteenzetting over de doelstellingen voor het komende tijdvak wat hun afdeling(en) betreft.

Een en ander draagt volgens de leiding der onderneming veel bij tot de goede verstandhouding, en dus indirect ook tot de bedrijfsresultaten.

B a VI 16

Tijdschrift voor Interne Bedrijfsorganisatie, nr. 6, Juni 1950

Standard Costs as an aid to increased productivity

Morrow, Ian T. — De doelstelling bij het gebruik van „standaardkosten” in de door schrijver bedoelde zin is drievoudig: Men verkrijgt een grondslag voor de voorcalculatie; de nauwkeurigheid van die grondslag wordt voortdurend getoetst; en de leiding beschikt over een instrument ter beoordeling van de gang van zaken, dat instaat stelt tot tijdig ingrijpen om fouten te herstellen en te voorkomen. Dit instrument is de variabele bedrijfsbegroting met haar verschillende deelbegrotingen, die berust op de „vertaling” van de doelstellingen van de leiding in tijden en kostenbedragen. Een „pyramide” van resultatenoverzichten, met de verlies- en winstrekening als top, geeft de vergelijking van werkelijke en gebudgeteerde bedragen, en de analyse van de verschillen naar oorzaken en kostensoorten.

De opstelling van zulk een stelsel vereist nauwe samenwerking tussen algemene leiding, leiding van de productie, werkmeesters en accountants. Uitgaand van de verkoopbegroting, wordt eerst het afdelingsbudget opgesteld, dat o.m. berust op standaard-tijden en -hoeveelheden. Uitgegaan wordt van de te verwachten bezetting over de budgetperiode, terwijl de vaste en de variabele kosten afzonderlijk worden opgenomen. Vervolgens vindt de verdere kostenverbijzondering plaats. De werkmeester of afdelingschef krijgt geregeld staten te zien, waarop de verschillen tussen werkelijke en begrote kosten en hoeveelheden voor zijn afdeling zijn aangegeven en verklaard.

Ook voor de leiding worden samenvattende verschillenstaten opgemaakt, waarop is vermeld, in hoeverre de afwijkingen van het budget het gevolg zijn van verschillende oorzaken, als: bezetting, aantal werkdagen, verschil in grondstofprijzen, verschil in hoeveelheid gebruikte grondstoffen, of in arbeidstijd, enz. De kostprijsberekening mag alleen worden aangepast als de begroting onjuist blijkt te zijn geweest, niet indien de afwijking het gevolg is b.v. van fouten in de leiding. Ten dienste van de prijspolitiek moet de leiding naast de kostprijs ook de differentiële kosten kennen, hetgeen wordt mogelijk gemaakt door het afzonderlijke budgetteren van vaste en variabele kosten. Voordelen van het stelsel zijn o.m., dat het delegatie van nauwkeurig afgebakende verantwoordingelijkheid mogelijk maakt, en de leiding in staat stelt tot snel en effectief ingrijpen. Hoe meer verschillende producten worden voortgebracht, des te nuttiger werkt het systeem.

B a VI 18

Accountancy, February 1950

De fabrieksvoorraad in een bedrijf met massa-productie

Vervaeck, Ch. L. — Schrijver behandelt de administratieve maatregelen, welke kunnen worden genomen om de voorraden op de bewerkingsafdelingen zo klein mogelijk te houden.

Dit betekent in de eerste plaats een kostenbesparing. Daarnaast wordt door het instellen van een voor- en een nacalculatie van de op elke afdeling benodigde hoeveelheden grondstoffen, goederen in bewerking en eindproducten, ook een juiste inventarisatie van deze voorraden mogelijk gemaakt.

De voorraad grondstoffen, die op een afdeling nodig is hangt af van het verbruik per periode, de omvang van de te verwerken artikelen en hun waarde. Ook de kosten van halen en brengen e.d. moeten in aanmerking genomen worden. De minimum hoeveelheid goederen in bewerking is b.v. bij werk aan de band ongeveer op een verbruik te stellen („grijp-voorraad”); soms nog meer. Schrijver geeft verscheidene praktijkvoorbeelden van deze berekening, ook voor machinale bewerking in meerdere fasen. Men berekent eerst de kwantitatieve norm, welke later in geld wordt omgerekend door de kostprijsafdeling. De voorraad eindproduct hangt af van de hoeveelheid die in eenmaal vervoerd wordt, en van het aantal vervoeren per tijdseenheid.

Heeft men de in de productieruimten aanwezige voorraden aldus voorgerecalculeerd, dan moeten de werkelijke voorraden periodiek hiermee vergeleken worden. Dit moet gebeuren op basis van de gemiddelde bezetting der afdeling. Bij afwijkingen groter dan 5% past men de berekening aan het werkelijk productiepeil aan. Naast nauwkeurige inventarisatie met langere tussenpozen (b.v. 1 of 2 maanden) neemt men tussentijds (b.v. 2 x per week) globaal de voorraden op welke zich op bepaalde kritische punten van de fabricage bevinden. Door de resultaten tezamen met de gestelde norm grafisch voor te stellen kan men trachten de bazen mede er voor te interesseren.

In vele gevallen zullen de te maken kosten ruim worden goedgemaakt door besparing op voorraadkosten en grotere zekerheid van een juiste inventarisatie.

B a VI 18 *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde, nr. 5, Mei 1950*

Scientific Factory Layout based on predetermined motion times

Muther, Richard. — Om de beste fabrieksinrichting te vinden, werden in het behandelde praktijkgeval theoretische arbeidsstudies voor een serie mogelijke opstellingen gemaakt. Vergelijking van de totale bewerkingstijden en andere kosten stelde in staat tot een keus op exacte grondslag.

B a VI 19

Industrielle Organisation, April 1950

Planning van de magazijnruimte

Renssen, S. van — Een voor Nederland nieuw idee op het gebied van magazijninrichting is het gebruik van op rails verrolbare stellingen. Hierdoor wordt het mogelijk, slechts één gangpad te laten voor een aantal rijen stellingen, mits men één stellingruimte openlaat voor het opzijrollen der verplaatsbare rijen. Dit kan belangrijke besparingen meebrengen, b.v. aan ruimte, verkeerstijd en verlichting.

In Engeland wordt het systeem al jaren toegepast. De kosten van de verrolbare stellingen liggen niet veel hoger dan die van gewone.

B a VI 19

Tijdschrift voor Interne Bedrijfsorganisatie, Mei 1950

VII. LEER VAN DE ARBEIDSVOORWAARDEN

Formen der Entlohnung

Euler, Hans und Stevens. — Dit artikel geeft een systematisch overzicht van de loonvormen, en behandelt met name de verschillende soorten van prestatiebeloning, en de vereisten voor een juiste toepassing daarvan.

Nagegaan wordt, welke factoren wel, en welke niet grondslag kunnen zijn voor prestatiebeloning.

B a VII 3

Industrielle Organisation, April 1950

Enige aspecten van het personeelsbeleid in de onderneming

Dit is een rapport van een studiekering inzake personeelsbeleid, welke zich in 1949 heeft beziggehouden met de grondslagen waarop het sociale beleid in de onderneming behoort te berusten. Het behelst een afbakening van de taak, die voor de onderneming op dit gebied is weggelegd, met name ook ten aanzien van de vorming, voor de jeugd zowel als voor volwassenen.

B a VII 7/8

Sociaal Maandblad nr. 5, 1 Mei 1950